

“TEGEN BETER WETEN IN”: een anticolumn

Dick Hollander

Met tegenzin reageer ik op de column van A.J. Vijverberg naar aanleiding van zijn ‘bespreking’ van mijn dissertatie over de geschiedenis van de biologische landbouw. Een columnist mag ontstemmen, bijval oogsten en idealiter prikkelen. Een column is geen essay; op zijn best een tot nadenkend stemmend cursiefje. Dat ik toch reageer, doe ik op een min of meer klemmend verzoek van de (hoofd)redacteur, Jan-Kees Goud. Ik kies hiervoor de rol van anticolumnist. Ik hoop dat de lezer na lezing dit kan billijken.

Allereerst een compliment: Vijverberg lijkt mijn dissertatie grondig te hebben bestudeerd. Mogelijk heeft hij het twee keer gelezen. Een prestatie van formaat in deze jachtige tijd. Dat heb ik opgemaakt uit zijn vele mails met vragen en opmerkingen die ik gedurende een maand van hem heb gekregen. Gaandeweg bekwam mij echter het gevoel dat ik het met een oude vos in schaapskleren had van doen. Geen wolf maar een vos die mij op vriendelijke wijze probeerde te paaien. Een vos heeft bovendien de onhebbelijke eigenschap zijn prooi niet geheel te nuttigen maar enkele hapjes te consumeren en de rest te laten liggen: een verwerpelijke vorm van kieskeurigheid. Zo doet ook Vijverberg.

Te laat besepte ik dat ik mijn tijd aan hem had vermorst. Het moment van bezinning kwam toen hij in een eerdere versie – die hij in zijn definitieve column heeft afgezwakt – schreef dat de biologische sector als deelmarkt geen overheidssteun verdient. Eén van de kernpunten van mijn proefschrift is namelijk dat de biologische boeren en hun vertegenwoordigers i.c. de milieubeweging nooit om financiële steun hebben gevraagd! Zij wilden niet meer maar ook niet minder dan dat het beginsel ‘De vervuiler betaalt’ werd toegepast. Dit beginsel hadden alle politieke partijen – op de confessionele na – sinds 1972 in hun verkiezingsprogramma’s opgenomen. Dat de overheid midden jaren ’90 alsnog voor een – in vergelijking met de varkenshouderij en glastuinbouw – uiterst marginale steun heeft gekozen, was een gevolg van of onder druk van het EU-beleid. Dat deze aanvankelijk ongevraagde subsidie – de helft van de biologische boeren weigerde zelfs – een eigen mechanisme (onderzoeksinstellingen, marketingbureaus en een grootwinkelbedrijf als Albert Heijn) oproep, kan de sector bepaald niet worden verweten. Uit genoemde conclusie alleen al blijkt dat Vijverberg blijk geeft van het gebrek aan historiciteit, en dus tekort doet aan de historische benadering van mijn werk.

Ten aanzien van zijn kritische opmerkingen volsta ik met het navolgende commentaar. Ik verwijs hierbij waar nodig naar de pagina’s van mijn dissertatie.

- De nadruk in mijn studie ligt *niet* op de BD-landbouw getuige alleen al het feit dat een BD-recensent vindt dat ik deze te kort heb gedaan. In tegenstelling tot de bewering van Vijverberg heb ik aan andere biologische landbouwmethoden *wel* (o.a. Howard, Müller, Lemaire) aandacht besteed. Dat ik dit niet uitvoerig heb gedaan, heeft alles te maken met de omvang van mijn boek. Ik had mij voorgenomen binnen de 300 pagina’s te blijven.
- Bukman, LNV-minister- noemt in zijn Notitie Biologische Landbouw van 1992 de biologische landbouw als voorbeeld voor de geïntegreerde landbouw (p. 222). Uit mijn onderzoek is gebleken dat - mensen als Gruys, Van Lenteren, Den Ouden en Theunissen en niet te vergeten Vereijken- naast een aantal buitenlandse collega’s – met hun waarnemingen en experimenten resultaten van succesvolle biologische bestrijding hebben laten zien en daarmee het onderzoek naar een andere vorm van plaagbestrijding hebben beïnvloed.
- In het vetgedrukte citaat van Dobben zal de biologische teler van de jaren ’70 en volgende zich niet herkennen. In tegenstelling tot de BD-landbouw zagen zij en hun vertegenwoordigers de biologische landbouw als een vorm van *rationele* landbouw op zoek naar optimale beoefening binnen de gewenste voorwaarden van natuur en milieu en het gebruik van grondstoffen (p. 169 e.v.). Dat Vijverberg het nog van harte eens is met Dobbens citaat uit 1974, laat onverlet dat het nog minstens 20 jaar duurde voordat de Bestrijdingsmiddelenwet de gangbare landbouw in de richting van een geïntegreerde bestrijding dwong. Ik heb dit aangetoond met de beschrijving van het moeizame proces van het MJPG (p. 142-149, 199-210).

- De relatieve resistentie van een door Wery ontwikkeld ras tegen aardappelziekte heb ik aan Addens dissertatie “Zaaizaad en pootgoed...” (1952, p. 76) ontleend. Ik heb kennelijk in commissie gedwaald en betreur dit.
 - het onkruidprobleem in de biologische glasteelt was in vergelijking met die van de volle grond het enig noemenswaardige probleem (p. 166). In dit verband voeg ik er aan toe dat ik mijn verbazing heb laten blijken over het feit dat het Westland hoegenaamd geen biologische telers kende. Zij hadden immers op basis van ervaring van “hun biologische collega’s” – naast die van de veehouderij – met de minste problemen kunnen omschakelen en daarvan financieel zeer kunnen profiteren. Het gebied heeft tientallen jaren in een kwade reuk gestaan gelet op een aantal wetsovertredingen om geen belastender woorden te gebruiken (o.a. methylbromide). Zo werd Lucas Rijnders begin jaren ’80 na een lezing aldaar fysiek bedreigd. Nog in 1998 moest de Commissie Alders eraan te pas komen om het illegaal gebruik van middelen te onderzoeken. Ik heb de sociale cultuur van het gebied als mogelijke oorzaak genoemd van dit gedrag. Overigens valt te begrijpen dat Vijverberg als lid van een Westlandse clan dit verzwijgt.
 - Waarom hij zoveel aandacht besteedt aan de verdediging van Ruppert, is niet duidelijk. Ik heb slechts in een voetnoot (p.68) Frouws “Mest en Macht” en Krayenbrinks dissertatie “Het Landbouwschap” geciteerd als voorbeeld van iemand die als laagopgeleide via een standsorganisatie zijn loopbaan als “onderkoning” van Nederland bekroond zag. Wellicht betreurt de columnist alsnog het failleren van het Landbouwschap waaraan ik – in tegenstelling tot zijn suggestie – ruimschoots en expliciet aandacht heb besteed (o.a. p. 67-70, 138-143).
 - Los van mijn persoonlijke ervaringen en die van collega’s, is het Krayenbrink aan wie ik de uitlating over de hardnekkige houding van het autocratische schap heb ontleend.
 - De 1200 voorlichters waarover de ex-voorlichter schrijft: ik baseer mijn opmerking op de belangrijkste bronnen voor het voorlichtingsapparaat en wel: de Land- en Tuinbouwgidsen (1950-1988), de leerboeken voor het onderwijs (zie o.a. p. 192(!)) en Gewasbescherming (1970-1989).
 - Wat de sturende rol van de overheid betreft, na lang wikken en wegen heb ik de theorie van Jan Douwe van der Ploeg (De Virtuele Boer) als aannemelijk overgenomen.
- De rest van Vijverbergs column is hier niet van belang. Het laat zich lezen als *een oratio pro domo* (Artemis?) en passeert het tijdvak van mijn onderzoek (tot 2002). Dit had tot doel de oorsprong en de ontwikkeling van de biologische landbouw in de context van die van de gangbare landbouw te beschrijven en waar mogelijk van een analyse te voorzien. Eén van de conclusies is: zonder de milieubedreigende landbouwpraktijk (en beleid) zou de biologische landbouw als methode niet zijn ontstaan en zo wel, hooguit een niche in het aandachtsveld hebben gekregen.
- Een oude – kennelijk ontoerekeningsvatbare bare – vos verdient een plaats in het asiel wil hij niet afgeschoten worden. Voor een serieus oordeel van mijn werk verwijs ik de belangstellende lezer naar mijn dissertatie “Tegen Beter Weten In” (prijs € 33, - incl. verzendkosten) of de handelseditie (prijs: € 21,50). Zie www.4Heuvels.nl.